

Boros Imre: Küzdünk az inflációs szörnyeteggel

2023 augusztus 17. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása
Még nincs értékelve

Mérték

A nemzetérdek? kormányzás eddigi legnagyobb kihívásával, a ránk terpeszked? inflációval folytat gigászi küzdelmet.

Az eredményesség létkérdés, hiszen hazánk állami szuverenitásunk alig több mint egy százada alatt többször tapasztalta meg az inflációnak a rendezett társadalmi létet alapvet?en veszélyeztet? gyilkos természetét. Ezek a keser? tapasztalatok bennünk szinte genetikusan örökl?dnek. Az inflációtól ma is nagyon félünk, a pénzérték stabilitásában hiszünk.

A Nyugathoz tartozásunk ma az infláció elleni küzdelem eredményessége szempontjából inkább hátrány, mint el?ny. Önkényes döntésként megfosztva vagyunk egy jelentékeny, nekünk jogszer?en járó forrástömegt?l.

Ami ennél is fontosabb, nyugaton a pénz – ami hosszú évszázadokon keresztül az állami szuverenitás egyik tartóoszlopa, ékköve volt – immár több mint három évszázada ismeretlen magánkezek rendelkezésébe került azáltal, hogy a XVII. század végén Angliában, 1913-tól pedig az USA-ban a pénzforgalom feletti rendelkezésbe az államhatalomnak nincs beleszólása. Az ismeretlen magánhatalmak érdekvezérelt ügyévé vált.

Több évtizede, de az 1990-es rendszerváltás után mi is végképpen – részeként a Nyugatnak – akarva-akaratlanul ki vagyunk szolgáltatva ennek a magánakaratnak azáltal, hogy a forint mint szabadon átváltható – konvertibilis – pénz forgalmának vezénylése csak kis részben függhet a hazai jegybanktól. A hazánkban forgó forint tömegét – ki- és beáramlását – és ezáltal az árfolyam mozgását is kívülr?l játszi könnyedséggel lehet befolyásolni, s az ez elleni védekezéshez a Magyar Nemzeti Banknak korlátozottak az eszközei. Könny? belátni, hogy emiatt az infláció elleni eredményes küzdelemnek is masszívak a korlátai.

A világgazdaságot beborító infláció mindig is a magánpénzt kibocsátó (ma a dollár-) birodalom urainak kedvez, az értékek újraelosztását az ? javukra billenti, hiszen a mindenhova kihelyezett magánpénzek kamatai n?nek, és ez a pénzurak bevételeit és hasznát növeli, az érintett országok eloszthatóvá jövedelmét pedig apasztja.

Megbontja az érintett országok külgazdasági egyensúlyát, ami a fizetési mérlegek romlásában figyelhet? meg. A fentebb leírtak általános jelleggel érvényesültek, az orosz–ukrán háborúnak keresztelt, de valójában a nemzetközi magánpénz-birodalom terjeszkedési és profitérdekeit célzó háború miatt is. 2022-ben robbanásszer?en emelkedett az energiahordozók ára, és ez óriási költségnyomást indított el az érintett országok gazdaságaiban. Az inflációs nyomás tehát költségoldalról indult, de az országonként nagyon is eltér? inflációs ráták mást is sejtetnek.

Mit?l állt el? az, hogy hazánk inflációjának mértéke nemcsak az unió eurózónában m?köd? államainak a rátáját múlta messze felül, de a nemzeti valutát használó országokét is, és lettünk kétes hír? „inflációs Európa-bajnok”? Ennek a viszonylag gyorsan visszarendez?d? energiahordozó-árak emelkedéséhez vajmi kevés köze volt, az okokat máshol kell keresni. A rövid távú f?t?energia-ársokk csak részben szolgálhat magyarázatul a létrejött inflációs folyamatnak. A magas infláció viszont itt van ny?gként a nyakunkon.

A hirtelen jött energiaársokk hatásait a kormány rezsivédelmi intézkedései hatékonyan fékezték. Egy ideig az üzemanyagársokk hatásaira is volt átmeneti kormányzati válasz a rögzített üzemanyagárak bevezetésével.

A velünk tovább él? élelmiszerár-robbanás és az üzemanyagárak makacsul magas szintje jelentik az inflációs szörny elleni harc f? frontjait, és végs? soron ennek a harcnak a sikerét?l függ minden. Ha az energiaársokkra elmondható, hogy tipikusan költségalapú volt, akkor az élelmiszerek brutális áremelkedésére ez már sem közel, sem távol nem igaz. A 2022-es év katasztrofális aszálya miatti rossz mez?gazdasági eredmények sem szolgálnak kell? magyarázatul a német piacon tapasztalható áremelkedés duplájára, hiszen ott is pusztított az aszály.

A magyarázat nem más, mint a forgalmazók minden korábbi piaci logikát mell?z?, fékezhetetlen profitnövel? motivációja. Az sem véletlen, hogy a kormánynak is rendkívüli, piacon kívüli eseti eszközökhöz kellett nyúlnia, megakadályozandó a vágtató inflációt. Id?legesen élelmiszer- és üzemanyagárakat rögzített és ellátási kötelezettséget is el?írt.

Napokba telt ugyanis, hogy a tojás ára duplázódjon 50-r?l 100 forintra, egy liter tej ára úgy legyen 700 forint, hogy közben a termel?nél még literenként 260 forint volt, vagy a meggy kilónként miért lett hirtelen a piacokon 1200–1500 forint, mikor a gyümölcsösben 600 forint is elég volt érte. Esetleg miként lesz 1200–1500 forint egy kiló kenyér ára a kilónként 60 forintnyi búzából? Miként lett egy nagy doboz tejföl ára hirtelen 800 forint helyett 2500? Mindez a kereskedelmi profitmohóság napok alatt temette maga alá az elmúlt évtized vívmányát, amivel a legalsó három jövedelemtizedben sikerült a szegénységi szintet megfelezni.

A profitmohóság miatt az élelmiszer- és az üzemanyag-fogyasztás nagyságrenddel esett vissza, és ez tükröz?dik a gazdasági növekedés visszaesésén és az apadó állami bevételeken is. Azonban az élelmiszerpiacon már hatékonyan folyik az infláció letörése.

Az indokolatlanul árat emel? kereskedők nem szeretik, ha err?l mindenki nyilvánosan is értesülhet. Senki nem szereti, ha a közönség el?tt mint árzsaroló t?nik fel, nem is beszélve a félelemr?l, hogy a versenyben lekörözik. Az online árfigyel? alkalmazás pedig az árinformációkat széles körben elérhet?vé teszi. Be is indult a méricskélés és a lefelé történ? alkalmazkodás. Néhány hét után szép eredményeket hozott és ez így lesz a következ? hónapokban is. Indokolt kirívó esetekben a versenyhatóság is bátran él szankcionálóeszközeivel.

Változatlanul fennáll viszont az üzemanyagok területén az infláció bevehetetlennek t?n? fellegvára, s?t további er?södésre készül.

A sajtóból szivárgó hírek szerint német árszintre törekednek az üzemanyag-forgalmazók. Erre racionálisan elfogadható, nemzetgazdasági érdekekkel összeegyeztethet? magyarázat nincs.

Hazánk ma is az olcsóbb Ural típusú nyersolajbázison dolgozik, ezt finomítják. A két forrás (Brent és Ural) ára között általában 15-20 dollár körüli az árkülönbség az Ural javára (legutóbb a Brent 84, az Ural 69 dollár volt hordónként). Az üzemanyagok kiskereskedelmi árában éppen az el?állítási önköltség részaránya a legkisebb, a többi a nyereség a termel?nél, kis- és nagykereskedő?nél, valamint az államnak járó adók.

Jelenleg tehát az az ötlet, hogy a legalacsonyabb költségbázisról induló üzemanyag legyen a legdrágább. Ráadásul ahelyett, hogy az üzemanyag olcsóbb lenne, mint más, a Brent-alapon dolgozó országokban, többnyire inkább drágább nálunk. Jellemz?, hogy csak elvétve olcsóbb nálunk az üzemanyag, mint a határainkon lév? országokban, legalábbis azokban, ahol a hazai nagy olajcég is tevékeny (Szlovákia, Horvátország, Románia). Az el?zetes ötlet szerint ezt a szintet kellene még emelni 10-15 százalékkal? Na az tenne csak be végleg a hazai versenyképességnek és az infláció elleni küzdelemnek!

A nagyon ellentmondásos üzemanyagpiaci helyzet a hazai üzemanyagcég sajátos helyzeteb?l adódik, abból, hogy regionálisan aktív multinacionális vállalat, de egyben jelentékeny benne az állami tulajdon is és hogy az állami bevételekb?l nagy az üzemanyagokon begy?jtött adó részarány (áfa, jövedéki adó). A Mol magas árak esetén több profitot csinál, így több adót és osztalékot fizet az államnak. Ráadásul a magasabb áraknak nagyobb az adótartalmuk is (áfa), ami szintén állami bevétel. Ez sajátos érdekközösséget formál az állam és a Mol között. A hazai olajcégnek a magas hazai árfekvés azért is érdeke, mert a határainkon túli külföldi érdekeltségeiben az ottani kormányok nyomása alatt áll az árképzése, nem tehet kedve szerint, ezért idehaza kompenzál.

A magas árak miatt azonban a hazai üzemanyag-fogyasztás nagyot zuhant, aki teheti, a határ túlsó oldalán tankol. Az országon évenként milliós nagyságrendben átzúduló nehéz járm?vek és átutazók csak a környezetszennyezést hagyják itt, de eszük ágában sincs nálunk tankolni. A Mol tehát manapság a könnyebb ellenállást választva áraz hazánkban, megelégszik sokkal kisebb forgalommal, de sokkal nagyobb haszonréssel. A forgalmat apasztja ahelyett, hogy a növekv? forgalomban bízna kisebb haszonkulccsal.

Ehhez arra lenne szükség, hogy az árszint érzékelhet? mértékben és tartósan a környez? országok árszintje alá kerüljön. Ez vonzaná a forgalmat, visszatérnének, akik eltávolodtak, akik eddig az üzemanyagon spóroltak, és hozzánk jönnének határon túlról is tankolni, nem is beszélve a nagy szállító járm?vekr?l. Egy gondolatnyi modellezést ez a logika is megérne, miel?tt az újabb masszív áremelésbe belevágunk. Ha emelkednek az üzemanyagárak, ugyan az egy számjegy? áremelkedés az év végére elérhet?, de a három százalék alatti kívánatos szintet még az év végén sem látjuk, rossz esetben az infláció újabb lendületet vehet.

Boros Imre

A szerz? közgazdász

www.magyarnemzet.hu

Ajánló